

[Ole Vagn Christensen]

Man skulle faktisk tro, at arbejdsministeren havde lavet forslaget ud fra den hensigt, at han ville have Socialdemokraterne koblet af.

Jeg sagde jo klart og tydeligt, at vi havde lagt vores perspektiver på dette område frem; de er kendte. Jeg sagde også næsten det samme, som fru Lilli Gyldenkilde sagde. Hun sagde det bare med nogle praktiske eksempler, nemlig hvor det drejede sig om grillbarer og lignende. Jeg sagde det på en lidt anden måde, idet jeg sagde: der skal være perspektiver. Det har ikke noget at gøre med, at vi vil være formyndere, men det har at gøre med, at vi vil sikre det, som arbejdsministeren lagde megen vægt på i sit første indlæg, om regionalisering, da han talte om, at det er på det regionale niveau, man tidligst ser problemerne opstå.

Hvis ikke arbejdsministeren er ude på, at Socialdemokratiet skal kobles af, synes jeg også, vi skulle finde hinanden her, så vi kan sikre, at de kun få penge, der trods alt er til rådighed, bruges til de unge i noget perspektivfyldt, noget, der giver dem mulighed for også at have en fremtid siden hen. Jeg tror i og for sig, at man af alt det, arbejdsministeren har sagt, og de taler, han holder rundt omkring, kan læse, at det faktisk også er det, der er meningen. Vi ønsker altså bare, at det sikres.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg synes, at Socialdemokratiet stille og roligt skal koble sig på ved ligesom alle andre at stemme for dette lovforslag, og så er det klart, at vi i øvrigt vender tilbage til den samlede plan for indsatsen vedrørende de unge arbejdsløse, som vi har aftalt at vi skal diskutere i løbet af foråret; den vender vi tilbage til i løbet af foråret.

Det er ikke den plan, der er fremlagt her. Det her drejer sig om på et punkt vedrørende løntilskud etc. at fjerne en bureaukratisk hindring for en fornuftig indsats her og nu, og så vender vi tilbage til den store, samlede indsats. Det lyder, som om Socialdemokratiet også kommer til at stemme for dette lovforslag.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Nu skal man jo ikke rose så forfærdelig meget. Om vi stemmer for, afhænger da i allerhøjeste grad af det, jeg har henledt opmærksomheden på, nemlig hvor mange penge det koster at få de unge bistandsklienter ind. Jeg ved ikke noget om det, for det står ingen steder.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 155:

Forslag til lov om forlængelse af forbud mod dyrkning m.v. af arealer i Tøndermarsken.

Af miljøministeren (Chr. Christensen).
(Fremsat 14/1 87).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Dorte Bennedsen (S):

Det lovforslag, vi har til behandling her, er en direkte følge af det beslutningsforslag om fredning af Tøndermarsken, som Socialdemokratiet fremsatte i sidste samling. Da vi behandlede det forslag for et års tid siden, opnåedes der enighed om, at Tøndermarsken gennem fredning skal reddes for eftertiden. Ministeren gav ved den lejlighed også tilsagn om at nedlægge et § 11-forbud, således at der blev rimelig tid til at udarbejde et fredningsforslag.

Af den redegørelse om sikring af Tøndermarsken, som nu foreligger, fremgår det, at denne arbejdsgruppe finder, at det ønskede mål bedst kan nås gennem en egentlig lovgivning. Jeg vil godt i den forbindelse sige, at det er en tanke, vi faktisk var inde på, allere-

[Dorte Bennedsen]

de da vi i sin tid udarbejdede vores beslutningsforslag, så den er os bestemt ikke fremmed.

Da et sådant fredningsforslag ikke kan gennemføres inden udløbet af § 11-forbudet den 17. marts i år, har ministeren så fremsat det foreliggende forslag til en midlertidig stoplov.

Socialdemokratiet kan støtte hovedtanken i lovforslaget, men jeg vil godt tilføje, at der er enkeltheder i forslaget, som vi gerne vil have yderligere oplysninger om og også have mulighed for at drøfte under udvalgsarbejdet, før vi tager endelig stilling til disse enkeltheder.

Det drejer sig bl.a. om § 1, stk. 2, hvori der nævnes dispensationsmuligheder. Her ønsker vi en redegørelse for de dispensationer, der er givet i det forløbne år, ligesom vi også meget gerne vil have en vurdering af, hvilke dispensationer ministeren mener der kan komme på tale i stoplovens funktionstid.

Også erstatningsbestemmelserne i § 2 er vi usikre ved. I bemærkningerne henviser ministeren jo selv til parallellovgivning, som netop ikke udløser erstatning. Vi er af den opfattelse, at der skal endog særdeles tungtvæjende grunde til for at indføre en erstatningsbestemmelse i denne lov. Men det er et spørgsmål, der nok egner sig bedst til en drøftelse i udvalget.

Vores sidste kommentar til lovforslaget vedrører bemærkningerne til § 1, hvoraf det fremgår, at ministeren regner med at fremsætte det endelige fredningslovforslag i november 1987. Dertil vil vi gerne sige, at det finder vi ikke acceptabelt, idet Folketinget så får meget kort tid til behandlingen af forslaget, såfremt det skal træde i kraft til marts 1988.

Nu vil ministeren måske nok svare mig, at det jo heller ikke er nødvendigt, idet det foreliggende forslag indeholder en mulighed for en yderligere 1-årig forlængelse af opdykningsforbudet. Men som ministeren jo selv, om ikke direkte siger, så i hvert fald strejfer i forbindelse med bemærkningerne om erstatninger, er midlertidige stoplove ikke noget, der bør anvendes ud over den absolut nødvendige tid. I betragtning af, at ministeriet på indeværende tidspunkt allerede har arbejdet med denne fredningssag i et år, håber jeg meget, at ministeren her i dag – ikke til udvalgsarbejdet, men her i dag – kan give

tilsagn om, at et fredningsforslag vil ligge på Folketingets bord ved åbningen til oktober.

Svend Åge Petersen (KF):

Den 28. januar 1986 fremsatte de socialdemokratiske medlemmer af vores miljøudvalg et meget restriktivt beslutningsforslag om bevarelse af Tøndermarsken. Så vidt jeg er orienteret, var det ellers SF, der havde planer om et sådant indgreb over for marskens befolkning, men nu blev det altså Socialdemokratiet, der kom først, og det var vel at mærke et forslag, som overraskede de socialdemokratiske folketingsmedlemmer, der er valgt i Sønderjylland. De var i hvert tilfælde ikke blevet taget med på råd. I så fald tror jeg nok at forslaget havde fået et ganske andet udseende.

Socialdemokratiske kommunalbestyrelsesmedlemmer i det lokale område var heller ikke spurgt til råds, inden forslaget blev fremsat. Derfor var de sure og følte sig snigløbet.

Forslaget gav anledning til, at Fredningsstyrelsen den 17. marts 1986 nedlagde forbud mod dyrkning af arealer i Ny Frederikskog, Gammel Frederikskog og Rudbøl Kog i et år. Dette år er snart gået, og da Fredningsstyrelsen åbenbart endnu ikke er færdig med et endeligt fredningsforslag, foreslår miljøministeren hermed at forlænge det midlertidige forbud mod dyrkning af arealerne i op til 2 år.

Jeg kan godt forstå, at befolkningen i området ikke ligefrem elsker hverken Socialdemokratiet, der fremkom med forslaget sidste år, eller miljømyndighederne, der nu, efter at der er gået et år, endnu ikke har et endeligt forslag til omfanget af den endelige fredning.

Denne utilfredshed giver sig udtryk i, at der i de sønderjyske aviser hver eneste uge er tilkendegivelser fra borgere i marsken, der ytrer både surhed og frygt for, hvad der skal ske med området i fremtiden. Selvfølgelig skal det være et grundigt gennearbejdet forslag, Fredningsstyrelsen skal aflevere, men for de berørte beboere er det væsentligt at få klarhed over, hvordan de fremtidige livsbetingelser i marsken bliver.

I Det Konservative Folkeparti vil vi på nuværende tidspunkt gerne give det signal, at den endelige plan under ingen omstændigheder må medføre, at lokalbefolkningen i om-

[Svend Åge Petersen]

rådet jages ud, og at der i stedet oprettes et offentligt betalt korps af nogle, vi måske kunne kalde miljøplejefolk, der skal arbejde i området for at sikre, at marsklandskabet også forbliver et marsklandskab og ikke ændrer sig til et kratbevokset område. Man har eksempler dernede på, hvordan det kan gå, når det offentlige ejer arealer; så sker der netop det her omtalte.

Miljøministeren skriver, at det endelige lovforslag vil blive fremsat her i Tinget i november i år, og i Det Konservative Folkeparti ser vi frem til ministerens orientering af udvalget om de retningslinjer, som ministeren vil fastsætte for det endelige lovforslag.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

I anledning af bemærkningerne om, at befolkningen ikke må jages ud – tror jeg udtrykket var fra den konservative ordfører – vil jeg opfordre ordføreren til at læse det socialdemokratiske beslutningsforslag, hvor det netop er en grundlæggende tanke, at det skal ske på præmisser, som sikrer et ordentligt erhvervsgrundlag for befolkningen.

I øvrigt vil jeg gerne spørge den konservative ordfører: man taler meget om surhed her; al den surhed, den konservative ordfører nu hældte ud over os – og det undrer mig ikke – og over miljømyndighederne, som jo i dag er repræsenteret ved ministeren, fører den til, at Det Konservative Folkeparti støtter forslaget her, eller går man imod forslaget? Det blev faktisk ikke oplyst fra talerstolen.

(Kort bemærkning).

Svend Åge Petersen (KF):

Jeg går ud fra, at vi ikke skal have en afstemning i dag, men at der kommer en afstemning, når det endelige lovforslag bliver fremsat. Til den tid vil vi selvfølgelig støtte ministeren, bl.a. med hensyn til den helt klare hensigt med at give forslag til ministeren i dag, så at det bliver et brugbart forslag også for marskens beboere, som bestemt har haft meget svært ved at se det socialdemokratiske islet af erhvervsinteresse i det her. Det er det, man har manglet.

Sønderby (V):

Som det er fremgået af den foregående debat, havde vi også sidste år en diskussion om fredning af Tøndermarsken. Den viste, at der var flertal for, at der skulle gennemføres en lovgivning, i øvrigt også for de meget restriktive tanker, som var fremme – og det må vi så acceptere.

Dengang beklagede jeg på Venstres vegne, at man ville presse et sådant forslag ned over befolkningen dernede, og det var ikke kun landbobefolkningen, det var såmænd også de socialdemokratiske vælgere, der bor i det område. Den har i hundreder af år levet af og plejet den marsk. Men vi accepterede, at man nu lavede en stoplov, således at man kunne få kigget på problemerne.

Udviklingen i landbrugets struktur og færre dyr har skabt en masse problemer med at udnytte græsningsarealerne dernede, og vi støttede derfor ministerens forslag om, at en arbejdsgruppe nu skulle udarbejde en plan til bevaring af Tøndermarsken. Denne arbejdsgruppe har den 11. september 1986 afleveret en redegørelse om de fredningsmæssige og landbrugsmæssige spørgsmål i Tøndermarsken, og senere har vi også fra digelavet dernede modtaget en række forslag, som ønskes indarbejdet i en eventuel bevaringsplan. Digelavet skrev: »Der er fra lokal side forståelse for, at der knytter sig bevaringsmæssige interesser til Tøndermarsken.«

Det synes jeg også fru Dorte Bennedsen skulle skrive sig bag øret; der er altså meget stor forståelse dernede; der står ikke, at det er for fru Dorte Bennedsens forslag og tanker, men at det er for bevaringsmæssige interesser.

Det er for Venstre afgørende for en sikring af Tøndermarsken og for bevaringen af det dernede, at de lokale beboere og også myndighederne dernede får mulighed for at være med til denne beslutning, og for at sikre dette må vi altså have tid. For at fru Dorte Bennedsen med det samme skal få Venstres stilling til dette lovforslag, kan jeg sige, at vi vil støtte forslaget om en forlængelse af forbudet mod dyrkning m.v. af arealer i Tøndermarsken, men vi håber, at det, som ministeren skriver, kun er for et år.

Der er, som ministeren skriver, også mulighed for dispensation, og det bliver der nødt til at være, for det er en helt ekstraordinær lov, man trækker ned over hovedet på

[Sønderby]

disse mennesker, der skal leve af området, og som har betalt for den jord, de har dernede.

Ministeren siger også i fremsættelsestalen: »Det er regeringens agt i forbindelse med den kommende lovgivning ... at fastsætte bestemmelser om, at lodsejere, der har været omfattet af nærværende lovforslag, kan få godtgørelse.« Det må også være helt rimeligt, også i fru Dorte Bennedsens øjne, fordi det er en forlængelse af en paragraf, der står i naturfredningsloven. Der kan opstå problemer ved denne forlængelse, nemlig at folk får en mindre indtægt, og derfor må disse mennesker have mulighed for at få en godtgørelse, som ministeren siger. Jeg håber ikke, dette løfte bliver for besværligt, så lodsejerne dernede skal igennem en meget lang procedure; jeg håber, at man kan opstille nogle enkle regler.

I den skrivelse, vi fik fra kogsinspektøren, står der: »Tøndermarsken besidder store kulturelle værdier, skabt af lokalbefolkningen. Dette element ønskes bibeholdt også fremover og sikres bedst ved et lokalt engagement og medansvar for området.«

Jeg tror egentlig, at dette gælder både socialdemokratiske, Venstres og konservative vælgere. Jeg vil gerne sige til fru Dorte Bennedsen, at der ikke er nogen grund til at presse et bevaringsforslag for Tøndermarsken igennem. Om det kommer i september eller i oktober, er ikke afgørende. Det væsentlige for Venstre er, at de lokale kommer med, og at man får en bevaringsplan. En bevaringsplan for Tøndermarsken omfatter ikke kun planter og sommerfugle og fugle, men også den befolkning, der lever dernede, og de skønne marskgårde, der ligger dernede. Det er altså en helhed, der skal bevares dernede, ikke kun nogle enkelte områder.

Jeg håber, at vi med dette lovforslag får mulighed for at få alle disse aspekter med i det, og derfor vil vi fra Venstres side støtte dette forslag, og vi håber, at det kan gå hurtigt igennem, for også på dette område har befolkningen krav på at få besked ret hurtigt.

Margrete Auken (SF):

Vi er i SF, så vidt jeg kunne høre, fuldstændig og 100 pct. enige med den socialdemokratiske ordfører, og det vil så også sige, at vi giver opbakning til forslaget, men med

de bemærkninger, fru Dorte Bennedsen kom med, og som jeg også gerne vil gøre til mine.

Dernæst har jeg lige en bemærkning til den konservative ordfører. Det var nu ikke oprindelig SF, men det er rigtigt, at SFs vælgere i området har støttet det – dér har vi det nemmere end i andre – for de har hele tiden været grønne, og vi har en lang tradition for det hos os.

Men der foreligger nogle problemer. Socialdemokraterne er ved at få lært, at man må tage det sure med det søde, og at det indimellem kan være problematisk at køre den grønne linje. Men det er jo en meget nymalet grøn farve, Det Konservative Folkeparti har, og den er meget skrøbelig. I den forbindelse vil jeg sige til råd og oplysning, at det kan komme til at koste os i fremtiden, og at man af og til vil rende ind i konflikter med folk – også ens egne vælgere – som har klare økonomiske interesser på kort sigt i at modarbejde den grønne linje, men vi må håbe, at også de Konservatives glødhed bliver en anelse mere vandfast og slidstærk, end den tyder på at være i øjeblikket.

I forlængelse af det også et par ord til befolkningen nede i området. Det er næsten kun flag, der er smukkeste i modvind – alle vi andre tager os bedst ud med lidt medgang og lidt medvind – og jeg kan ikke begribe, at man bliver ved dernede med at ville op i strid modvind. Der er et flertal i dette Folketing for en fredning. Ministeren er klar over det, fredningsmyndighederne arbejder sammen med os, og der bliver selvfølgelig nogle diskussioner, men det overordnede er der ikke diskussion om, og jeg tror, det ville være en klar fordel også for befolkningen i området, om man begyndte at samarbejde med os i stedet for hele tiden at optræde fornærmet og modarbejdende et langt stykke hen ad vejen også; det kan vi se på de meddelelser, vi får. Det er ikke nok, at man får forsikringer om, at man har sans for de kulturelle og naturmæssige værdier, for de forsikringer har ligget der altid – jeg har aldrig hørt nogen, der sagde det modsatte, og det har selv hr. Sønderby vist heller ikke.

Med den politik, som ikke bare omfatter Tøndermarsken, men som vi oplever i øjeblikket som EFs landbrugspolitik generelt, hvor vi ikke kan blive ved med den slags vanvittige produktion, som også en intensiv dyrkning i Tøndermarsken er udtryk for, må

[Margrete Auken]

man regne med, at presset bliver stort fra mange sider for, at vi skal have gjort dette her anderledes. Marginaljorder er heller ikke kun et spørgsmål om, at landmændene skal afgøre, hvilke af deres jorder der er mindst rentable, det er også et spørgsmål om, hvilke værdier i øvrigt der skal varetages. Det ville være dejligt, om det ikke kun var SFs vælgere i området, der søgte sig lidt medvind her og arbejdede godt med i denne sag, men også var Venstres, de Konservatives og Socialdemokraternes, så det blev lettere også for Venstre og de Konservative at prøve at holde en grøn linje. Jeg ved ikke, om Venstre har ambitioner i den retning, men det siger de en gang imellem.

(Kort bemærkning).

Svend Åge Petersen (KF):

Fru Margrete Auken var jo inde på farver, og det er jo dejligt at tale om farver, især i det vinterklima, vi har nu. Men jeg vil lige gøre fru Margrete Auken opmærksom på, at det vist nok ikke var SF, der var med til at lave en miljølov i 1973, og at det vistnok heller ikke var SF, der var med til at lave et miljøministerium dengang; man kan vel sige, at SF dårligt havde nået konfirmationsalderen på det tidspunkt.

Når fru Margrete Auken nu begynder at tale til befolkningen, tror jeg egentligt også, der kunne være behov for det. Hvordan vil fru Margrete Auken forklare de landmænd, der har gået og knoklet i årtier for at opdyrke, men også for at pleje marskarealerne, at de bare skal tage det helt afslappet, at de nu ikke må være der på deres egne betingelser, men kun på fru Margrete Aukens betingelser. Jeg tror, det var på tide, at der var lidt flere i SF bl.a., der populært sagt fik lidt jord under neglene; så ville de nok forstå, hvad befolkningen har at tænke på i det område, vi her taler om.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Fru Margrete Auken talte om lokalbefolkningen og Venstres grønne linje, og dertil vil jeg da gerne sige, at vi på dette felt er meget i tråd med lokalbefolkningen – vi er måske mere i tråd med lokalbefolkningen end fru Margrete Auken. Men det skal man heller

ikke tage så tungt, for det er ikke ret længe siden, vi her i huset også hørte, hvordan SF vil bevare kaserner for at være i tråd med lokalbefolkningen, så det kan godt være, at man i det parti vakler lidt rundt og ikke rigtig kan finde ud af sit eget ståsted. Men for Venstre er der ingen tvivl om, at de holdninger, vi har med hensyn til en bevaring af Tøndermarsken, hænger sammen med, at det også skal sikre lokalbefolkningen levedygtighed dernede, og når jeg nævnte, hvad lokalbefolkningen – digegrever osv. – har sagt: at de vil være med til at sikre dette, er det, fordi de er en del af den kultur, der er i Tøndermarsken.

Endvidere drog fru Margrete Auken EF ind i billedet. Ja, det er da korrekt, at EF er kommet med en grønbog om hele den problematik, og derfor er vi da også nødt til i EF-regi at diskutere disse problemer, men vi skal også passe på, at vi ikke vedtager nogle restriktive love i Danmark, inden vi får en fælles holdning til alle disse problemer i EF. Vi kan godt være lidt foran, men det går ikke, at vi udlægger hele Danmark som naturområde og siger til befolkningen: nu kan I gå i nationaldragter, og så kan de i øvrigt producere landbrugsprodukterne i andre EF-lande, for konsekvensen vil blive, at vort betalingsbalanceunderskud bliver endnu større, fordi man også trækker nogle udenlandske kroner hjem.

Derfor må jeg sige til fru Margrete Auken, at vi går med til at forlænge denne stoplov, fordi vi gerne vil have en god lovgivning bagefter. Det er på baggrund af, at man får mulighed for at trække lokalbefolkningen med ind i en bevaringsplan for Tøndermarsken, at vi har sagt til ministeren, at vi støtter dette lovforslag.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Det skal blive min eneste til dette her. For at fortsætte grundkursuset i miljøpolitik for Det Konservative Folkeparti vil jeg fortælle, at SF i sin tid undlod at stemme til miljøloven på grund af Miljøankenævnets indførelse, som var et paritetisk politisk organ, og på grund af § 1, stk. 3, som vi nu omsider er ved at få pillet ud. Det er bedst, hvis man skal håne, at man lige kan historien, og det er altså SFs linje, som de Konservative må-

[Margrete Auken]

ske kommer til at støtte nu her, når man kan se, at det ikke var nogen tilstrækkelig god miljølov, man lavede på det tidspunkt. Det vidste vi allerede dengang. Men bare til orientering, så man ikke laver blottelser på den side længere.

Endelig til hr. Sønderby: jeg har sandelig ikke sagt, at befolkningen skulle tage det afslappet. Det udtryk brugte jeg ikke. Det er et stort arbejde, dette her, og det er også en appel, for der er – og det har hr. Sønderby ganske ret i – meget store ressourcer og megen viden, og vi har bestemt brug for, at det kommer til at foregå i samarbejde med de folk, der arbejder dernede, og det er der mange der gerne vil, også på miljøets betingelser. Hr. Sønderbys udtalelser har ikke den massive opbakning, som han gerne vil give dem, men det er rigtigt, at organisationerne og partiet Venstre fremfører det på den måde. Men vi kan sandelig ikke undvære de mennesker, og der er hele vejen igennem folk i landbruget, der tænker anderledes end hr. Sønderby, og gud ske tak og lov.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg tror, at selv fru Margrete Auken er klar over, at der ofte er en dyb kløft mellem dem, der udelukkende bevæger sig rundt på stenbroen, og mennesker, der bor lidt udenfor. Jeg synes, fru Margrete Auken medvirker stærkt til at uddybe den kløft, når hun f.eks. devaluerer niveauet i denne debat ved at begynde at tale om grønne farver og lignende. Det, det drejer sig om, er, at man vil frede Tøndermarsken, ganske vist midlertidigt, og dermed faktisk sætte de generationer, der har gået og værnet og plejet Tøndermarsken og boet der hele deres tilværelse, totalt ud af spillet – de skal ingen medindflydelse have; der skal trækkes noget ned over hovedet på dem.

Det er den såkaldte grønne linjes hensigt, og derfor er debatten fuldstændig fjern fra alt, hvad der kan kaldes sund fornuft, og den lovgivning, der ligger på bordet, er i øvrigt det samme – af den simple grund, at de folk, der har boet i området, vel først og fremmest er interesserede i at bevare naturen.

(Kort bemærkning).

Ole Bernt Henriksen (KF):

Alder er ikke nogen dyd, ungdom heller ikke, men jeg synes, det er rimeligt lige at fortælle fru Margrete Auken, at det var Det Konservative Folkeparti daværende politiske ordfører, hr. Poul Møller, der startede hele miljødebatten i Danmark, idet han i sin avis og i denne sal rejste spørgsmålet om støj, røg og møg. Jeg synes lige, det skulle med af historiske grunde. Det var ikke SF, der startede miljødebatten i Danmark.

(Kort bemærkning).

Ove Jensen (FP):

Der er meget hykleri her i Folketinget. Nu har både hr. Svend Åge Petersen fra Det Konservative Folkeparti og hr. Sønderby fra Venstre heroppefra givet udtryk for, at de ville forsvare den lokale befolknings interesser nede i Tøndermarsken. Men hvad er det så, de slutter deres ordførertaler med? Det er, at både Det Konservative Folkeparti og Venstre vil stemme for dette forslag, som i allerhøjeste grad er med til at fremme den usikkerhed, der er iblandt de lokale beboere.

(Kort bemærkning).

Svend Åge Petersen (KF):

Hr. Ove Jensen stiller et direkte spørgsmål efter at have udtalt noget om hykleri i diverse partier: hvad er det så, de gør – altså bl.a. mit parti, Det Konservative Folkeparti? Vi stemmer for en lovgivning, der forhåbentlig giver en passende afvejning mellem hensynet til miljøet, fuglene, og så sandelig også hensynet til personerne. Det, vi er så bange for, er, at der skal blive overvægt, at der ikke i denne endelige lovgivning bliver plads til personerne i området. Det er det, vi vil stemme for.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Nu nærmer vi os afslutningen af de korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Ove Jensen (FP):

Hr. Svend Åge Petersen stemmer for en lovgivning, som er en forløber for en fredningssag, og hvad der i øvrigt er helt uhørt, nemlig at Folketingets partier griber ind i de

[Ove Jensen]

afgørelser, som er truffet af de fredningsmyndigheder, som er nedsat til at træffe disse afgørelser. Men det korte af det lange er, at hr. Svend Åge Petersen fra Det Konservative Folkeparti er med til at fremme den usikkerhed, der er iblandt de lokale beboere. Derfor er det – nu vil jeg ikke bruge et stærkt udtryk – misvisende, at hr. Svend Åge Petersen står heroppe og forsøger at give udtryk for, at han skam gerne vil være med til at støtte de lokale beboere, når hr. Svend Åge Petersen og hans parti ved deres stemmeafgivning er med til at gøre det modsatte.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Hr. Svend Åge Petersen for en kort bemærkning, og derefter går vi tilbage til ordførerrækken.

(Kort bemærkning).

Svend Åge Petersen (KF):

Hvis hr. Ove Jensen havde hørt, hvad jeg sagde i mine indledende bemærkninger til dette lovforslag, ville han vide, at vi har givet klart til kende, hvad vi mener om lovforslaget, og hvad vi mener det skal slutte med til november i år. Må jeg vende om og spørge: hvad har Fremskridtspartiets repræsentant givet klart til kende her i dag? Overhovedet ingenting og ingen stillingtagen.

Dagmar Mørk Jensen (RV):

Det skal til gengæld blive rimelig kort. Da den radikale ordfører i denne sag, fru Lone Dybkjær, ikke kan være til stede, skal jeg på hendes vegne gøre et par bemærkninger om forslaget. Jeg skal i hvert fald ikke forlænge diskussionen om kvaliteten af de forskellige partiers grønhed. Det tror jeg nemlig ikke er til nogen gavn for lokalbefolkningen; det kunne det derimod være, hvis vi får denne sag gjort færdig på en ordentlig måde.

Derfor skal jeg kun sige, at Det Radikale Venstre med de forbehold, som fru Dorte Bennedsen fremsatte, og som vi kan drøfte i udvalget, kan anbefale lovforslaget.

Addi Andersen (CD):

En sikring af Tøndermarsken som et naturområde er en meget god sag, som vi sikkert alle kan støtte. Det kan dog ikke undgå at gribe ind i den private rådighedsret, hvor-

for der skal et meget grundigt forarbejde til, før det endelige lovforslag kan foreligge. Tøndermarsken er et væsentligt vådområde med et rigt fugleliv, og det er vigtigt for samfundet at bevare det, hvorfor det er naturligt at godtgøre visse tab, der kan opstå i denne forbindelse.

Centrum-Demokraterne kan støtte ministerens lovforslag og vil medvirke til et positivt udvalgsarbejde.

Ove Jensen (FP):

Hr. Svend Åge Petersen efterlyste Fremskridtspartiets stilling til dette lovforslag; han kritiserede mig endda for, at vi ikke har givet vores stilling til kende. Nu er det således, at det er det, man har sin ordførertale til, og det er den, jeg skal i gang med nu.

Men for at berolige hr. Svend Åge Petersen kan jeg straks indlede med at fortælle, at Fremskridtspartiet naturligvis vil stemme imod dette forslag. Så håber jeg, at hr. Svend Åge Petersen har forstået Fremskridtspartiets stilling til forslaget. Vi finder, det er en helt uhørt fremgangsmåde, som jeg også sagde i den korte bemærkning, at Folketinget overhovedet blander sig i en sådan sag. De fredningsmyndigheder, vi har, er aggressive nok, selv om ikke Folketinget blander sig, og efter at der nu er en næsten enstemmig tilslutning til, at Tøndermarsken skal fredes, er det da i hvert fald helt klart, at tvivlen hos de repræsentanter for Fredningsstyrelsen, som eventuelt kunne have været i tvivl om, hvorvidt området skulle fredes eller ej, eller hvad der i det hele taget skulle ske med området, er fjernet. De mennesker, som man må gå ud fra har forstand på det, de arbejder med, vil simpelt hen føle det som en pligt at følge den indstilling, som et stort flertal her i Folketinget har. Derfor er det – det vil jeg gerne gentage – en uhørt fremgangsmåde, man er kommet ind på her. Man sætter jo reelt fredningsmyndighederne ud af spillet ved at afgøre det her. Men hvilken indsigt har Folketinget i forholdene dernede og de lokale beboeres problemer? Det kunne fredningsmyndighederne dog nok trods alt bedre vurdere.

Men for at der ikke skal være nogen misforståelse: Fremskridtspartiet stemmer imod; vi står ikke bare op og giver udtryk for, at vi skam vil varetage de lokale beboeres interesser. Vi følger det op i handling ved at stem-

[Ove Jensen]

me imod dette forslag, når det engang kommer til afstemning.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Nu skal jeg prøve at sige det sådan, at hr. Ove Jensen ikke kommer herop igen, for jeg ved godt, det er ved at være sent, men det er lidt forkert, når hr. Ove Jensen siger, at de meldinger, jeg er kommet med fra Venstres side til Fredningsstyrelsen, er, at nu kan den bare køre løs. Jeg har nemlig gang på gang sagt, at de lokale myndigheder skal ind i sagen. Når jeg siger til ministeren, at vi er indforståede med forlængelsen, er det, fordi jeg også har talt med de lokale, og de vil gerne have lidt tid til, at man får drøftet disse spørgsmål med Fredningsstyrelsen, at man ikke i huj og hast trækker noget ned over hovedet på nogen. Derfor kunne det godt være, man skulle læse baggrunden for, at lovforslaget er fremsat. Det har intet at gøre med fredning eller bevaring af Tøndermarsken; jeg har nemlig sagt, at det er en bevaringsplan, vi skal have lavet, men den skal ikke trækkes ned over hovedet på befolkningen hu hej. Derfor har jeg støttet ministerens forslag. Men jeg synes, hr. Ove Jensen skulle høre efter, hvad vi andre siger, når vi har ordførertaler.

Tinning (VS):

Hr. Sønderbys afsluttende opfordring kan jeg kun støtte. Ellers er VS' ordførertale i denne sag nærmest en slags genbrug af fru Dorte Bennedsens. Vi er meget positive over for lovforslaget, og vi vil gerne høre noget mere om, hvad det er for dispensationer og særlige tilfælde, der omtales i § 2, stk. 2, og hvad betingelserne for at yde erstatning skal være, sådan som det er omtalt i § 2, stk. 3.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg vil gerne takke for de overvejende positive bemærkninger og glæder mig over, at der også er overvældende tilslutning til forslaget. Da Tinget i foråret behandlede beslutningsforslaget om bevaring af Tøndermarsken, var det et klart ønske, at vi bevarer og beskytter naturværdierne i Tøndermarsken, samtidig med at vi drøfter tingene med de mennesker, der bor og arbejder i området, og

tager størst muligt hensyn til deres forslag og ønsker. Det er baggrunden for dette forslag.

Nu er der lavet en redegørelse om de frednings- og landbrugsmæssige spørgsmål i Tøndermarsken, og den viser, at vi ikke hensigtsmæssigt kan opnå det, vi ønsker, ved en traditionel fredning efter naturfredningsloven. Vi må finde andre veje, og jeg er glad for, at vi ved debatten her i dag har fået konstateret, at der i Tinget også er tilslutning til, at vi får den nødvendige tid, så vi kan gennemføre en særlig lovgivning om beskyttelse og bevaring af Tøndermarsken, idet jeg tolker dette som forståelse for og vilje til at bruge utraditionelle midler til at løse de omfattende problemer.

Der er en enkelt ordfører, der har berørt spørgsmålet om erstatning eller godtgørelse til de lodsejere, der bliver omfattet af det forlængede forbud. Dertil vil jeg gerne sige, at der efter naturfredningsloven ikke gives erstatning for et forbud; erstatning gives først i forbindelse med fredningssagen. Gennemføres fredningen ikke, kan der blive tale om en godtgørelse. Det er ikke tanken, at lodsejerne i Tøndermarsken skal stilles ringere, fordi denne sag er så omfattende, at den nødvendiggør en særlig lovgivning, men jeg mener, at det rigtigste må være, at vi ser samlet på spørgsmålet i forbindelse med gennemførelse af den særlige lovgivning, der i øvrigt vil få betydelige økonomiske konsekvenser. Og jeg finder det meget relevant, som fru Dorte Bennedsen har nævnt, at vi får en drøftelse af disse ting i udvalget. Jeg er også meget enig i, at vi i udvalget må have en drøftelse af dispensationerne.

Endvidere rejste fru Dorte Bennedsen spørgsmålet om tidsfaktoren, og jeg kan udmærket se, at november er et sent tidspunkt, når vi tænker på, at det skal være færdigbehandlet inden en vis tid. Jeg er heller ikke tilhænger af, hvis vi kan undgå det, at vi skal ud i nye forlængelser. Jeg har bedt Skov- og Naturstyrelsen om at fremkomme med et udkast til lovforslag, som skal ligge hos os senest den 15. august i år. Jeg vil gøre, hvad jeg kan for, at forslaget foreligger ved Folketingets åbning. Så skulle vi kunne få en passende tid til at få drøftet tingene igennem.

Når vi, som hr. Ove Jensen siger, sætter fredningsmyndighederne ud af spillet og spørger, hvad hensigten er, må jeg sige, at der er en ganske væsentlig baggrund, som

[Miljøministeren]

det efterhånden er udtrykt af flere fra talerstolen, og denne baggrund er, at der er ganske specielle forhold, som betinger ganske speciel hensyntagen til den lokale befolkning.

Vi har allerede på nuværende tidspunkt været langt inde i drøftelserne med lodsejerne, med digegreverne, med kommunalbestyrelsesfolk og amtsrådet for at finde frem til en fornuftig løsning. Denne udsættelse er helt i overensstemmelse med de samtaler, vi har haft med de lokale, og derfor tror jeg også, at vi nok skal få et godt resultat ud af dette her.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Det er sikkert beroligende for nogle, at der stilles erstatninger i udsigt. Der er bare den hage ved det, at det ikke er alt, der kan gøres op i kroner og øre. Det er da sikkert positivt for pensionister, folk, der er nået op i en vis alder, og som bor i området og ikke direkte skal leve af den omgivende natur. Men det er også en kendsgerning, at driftige folk, bl.a. landbrugerne, er tvunget til at flytte fra området, hvis de vil fortsætte en normal tilværelse. Derfor er det med erstatningerne faktisk ikke at regne for noget i denne debat, og det må i hvert fald ikke tjene som en undskyldning.

Jeg må konstatere og give hr. Ove Jensen fuldstændig ret i, at både miljøministeren, Venstre og Det Konservative Folkeparti fremmer den politik, som er blevet ført i de senere år, og som har gået ud på at være så grøn som overhovedet muligt, alene for at tjene nogle vælgermæssige synspunkter eller i hvert fald noget, man tror der er stemmer i. De nuværende regeringspartier medvirker til gennemførelse af meningsløse fredninger, og det siger jeg på baggrund af, at ingen jo med nogen som helst ret kan stå her i dag og sige, at den befolkning, der bor dernede, på nogen måde har vanrøgtet det område, den bor i.

Dorte Bennedsen (S):

Jeg vil gerne takke ministeren for den positive holdning, han gav udtryk for over for mig i spørgsmålet om fremsættelse af den endelige særlovgivning. Når ministeren siger, at han vil gøre, hvad han kan for, at den skal ligge på Folketingets bord så tidligt som mu-

ligt, så er jeg helt tryk, så er jeg ganske overbevist om, at den også ligger der den 6. oktober, når vi starter igen.

Men jeg vil bede ministeren uddybe en bemærkning. Hvis jeg ikke hørte helt fejl, blev der i spørgsmålet om erstatninger sagt, at vi skal se samlet på spørgsmålet om erstatninger, også i sammenhæng med den endelige lovgivning. Det er, undskyld mig, en lidt vanskeligt forståelig bemærkning, når man sidder og læser forslaget, som jo faktisk åbner for erstatningsmuligheder. Jeg vil bede ministeren uddybe det og spørge, om det betyder, at det kun er ministerens agt at bruge den erstatningsmulighed, der ligger i dette forslag, og som jeg jo altså stillede mig noget kritisk over for, i helt ekstreme tilfælde, og at man ellers bør se samlet, når vi har fredningsforslaget, hvad det skal udløse af erstatninger.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Som jeg nævnte under mit indlæg, bliver der jo ingen erstatninger i tilfælde af, at der ikke sker fredning. Og så er det således, at vi ikke kan stille befolkningen dernede dårligere, end den ellers ville være stillet. Det, dette lovforslag tager fat på, er de dokumenterede gener, som kan opgøres i kroner og øre på baggrund af den udsættelse, der sker nu. Men hvis vi skal ud – og det kommer vi jo nok – i en forlængelse på yderligere et år, kan der ske det, at der yderligere opstår gener. Er der et spørgsmål, som skal afklares? Det er det, vi har antydet at vi også gerne vil drøfte i udvalget, inden det endelige lovforslag bliver udarbejdet.

Hr. Dohrmanns antydning af, at vores arbejde for at bevare områderne dernede skulle have partitaktiske eller grønne farvemæssige baggrunde, må jeg afvise på det skarpeste. Men jeg vil også henvise til, at vi er meget enige med hensyn til værdien af de områder, der ligger dernede, denne specielle, pragtfulde natur – en natur, som den lokale befolkning ønsker bibeholdt. Nu må vi i fællesskab prøve, om vi kan løse denne opgave, som vi nok alle sammen her i Tinget føler er lidt af en national opgave. Vi behøver ikke at trække drøftelserne om Tøndermarsken ned i et plan, hvor det ikke hører hjemme; det er en fornem opgave, vi i fællesskab skal løse.

(Kort bemærkning).

Svend Åge Petersen (KF):

Fru Dorte Bennedsen har et par gange her i dag været inde på, at erstatningerne var noget, som jeg kunne forstå fru Dorte Bennedsen mente at ministeren helst ikke skulle bruge. Jeg vil så gerne spørge Socialdemokratiet lidt mere konkret: hvis der her er tale om mennesker, der bor i Tøndermarsken, som ejer jord derude, og som igennem foreløbig ét år, med dette lovforslag i hvert fald et år til og teoretisk muligvis et tredje år bliver forhindret i at opdyrke og bruge deres arealer, som de havde tænkt, er det så Socialdemokratiets mening i sådanne konkrete tilfælde at sige nej til brug af erstatning?

Jeg er for øvrigt lidt forundret over, at der, når vi nu behandler denne især for folk, der bor i Sønderjylland, meget vigtige sag, hverken fra SF eller fra Socialdemokratiet er valgte medlemmer til stede; det er dog en vigtig debat. Men det kan fru Dorte Bennedsen selvfølgelig ikke gøre for.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Ministeren sagde noget, som jeg gerne vil give min fulde tilslutning til, nemlig at lokalbefolkningen ønsker at bevare den natur, den lever i; det er måske ikke et ordret citat, men det måtte i hvert fald opfattes således. Jamen så vil jeg gerne spørge ministeren, hvorfor vi skal have lovindgrebet og den midlertidige forlængelse. Lokalbefolkningen dernede ønsker at bevare naturen. Jamen hvorfor skal man så sidde her i Folketinget og trække noget ned over hovedet på den og foretage indskrænkninger, der umuliggør enhver normal livsførelse? Det, man gør, er jo at jage de produktive ud af området. Jeg må opfatte det således – anderledes kan det ikke være – at man i denne sag tager større hensyn til fuglene end til lokalbefolkningen.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Jeg har indtryk af, at hr. Svend Åge Petersen mener, at jeg er skyld i alt her i verden; derfor glæder det mig at notere, at jeg dog ikke var ansvarlig for, hvem der var til stede, og hvem der ikke var til stede i salen. I øvrigt hænger det sammen med, at vi i Social-

demokratiet er enige om den politik, der skal føres på dette felt. De repræsentanter for miljøudvalget, der sidder her, dækker derfor vores gruppe.

Den konservative ordfører spurgte direkte, om vi ønskede erstatning til mennesker, der blev forhindret i at opdyrke marsken. Den konservative ordfører talte på et tidspunkt om at beskytte, bevare og opdyrke marsken. Jamen det er to forskellige ting. Jeg mener, at ordføreren var med på vores tur langs hele kyststrækningen til Holland, hvor vi så den tyske marsk, hvor ordet marsk bestemt kan sættes i citationstegn, for det var simpelt hen bare opdyrkede kornmarker som ethvert andet sted i landet, og det er den situation, vi vil undgå at vores danske Tøndermarsk kommer i.

Men vi siger selvfølgelig ikke nej til erstatninger, det har vi aldrig nogen sinde sagt, og det kan ikke nytte noget, at man vender øjnene mod himlen. Det, vi siger, er, at der skal tages stilling til erstatningsspørgsmålet, når fredningen foreligger. Det, vi er bekymrede ved, er, om jeg så må sige, at bryde det princip, som gælder med § 10-forbudet, og som gælder, hvad der fremgår af ministerens forslag, i en række parallellovgivninger om erstatninger hen ad vejen. Når vi har fredningen, skal der tages stilling til erstatningsbeløbene og -principperne. Det vil vi meget gerne medvirke til, og det har vi altid sagt.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Kun kort til fru Dorte Bennedsen: vi bryder også princippet, når vi forlænger et § 11-forbud. Når vi bryder et princip med, at vi forlænger et § 11-forbud, er det også en ny situation, og det er derfor, så mange har spurgt om den. Vi har støttet forslaget om at forlænge § 11-forbudet, men der kan opstå nogle nye situationer, og så må vi tage fredningerne op, når de kommer.

Formanden:

Så er der igen bedt om et par korte bemærkninger, og jeg skal røbe, at jeg vil foreslå udvalgsbehandling.

(Kort bemærkning).

Ove Jensen (FP):

[Ove Jensen]

Når nu både miljøministeren og vel stort set alle partierne her i Folketinget ønsker at gribe ind i de lokale forhold dernede i Tøndermarsken, er det så, fordi man ikke mener, at de lokale beboere har passet det område godt nok? Har de lokale beboere behandlet Tøndermarsken således, at man er bange for, at den bliver ødelagt? Jeg forstår, at man ønsker at bevare Tøndermarsken, som den er nu, men de lokale beboere har passet Tøndermarsken vel i tusinde år eller mere uden Folketingets indgriben. Jeg må opfatte det således, at man fra Folketingets side er bange for, at de lokale beboere nu pludselig vil i gang med at ødelægge Tøndermarsken eller er i gang med det. Er det det, der er baggrunden for dette lovforslag?

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Jeg vil gerne gøre hr. Ove Jensen opmærksom på, at der faktisk er sket den ændring siden anden verdenskrig, at der i de sidste ca. 20 år i modsætning til tidligere bliver opdyrket i hvert fald 5 pct. om året af marsken, og det er en alvorlig ændring i forhold til tidligere.

Det, der bragte mig på talerstolen, var hr. Sønderbys bemærkninger om, at vi forlænger § 11-forbudet, og at der derfor bør være erstatninger. Det får mig til at sige, at jeg undrede mig over, at hr. Sønderby, om end på en meget venlig måde, skosede mig da jeg bad ministeren om at sørge for, at forslaget forelå den 6. oktober. Jeg synes, at hr. Sønderby i stedet for at skose skulle have støttet mig i dette ønske, for det er fremsat ud fra ønsket om, at vi kan nå at færdigbehandle det endelige forslag så betids, at vi ikke skal forlænge stoploven med endnu et år, men kan have det hele færdiggjort til ikrafttræden den 1. marts 1988, så vi undgår at bringe lokalbefolkningen i den periode af usikkerhed, hvor den ikke ved, hvad den endelige afgørelse bliver. Derfor synes jeg, hr. Sønderby burde have støttet os i det ønske.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til miljø- og planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 156:

Forslag til lov om ændring af lov om by- og landzoner.

Af miljøministeren (Chr. Christensen).
(Fremsat 14/1 87).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 6 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 76:

Forslag til folketingsbeslutning om etableringsmuligheder for nye virksomheder i ikkeudnyttede landbrugsbygninger m.v.

Af Poulsgaard (FP) m.fl.
(Fremsat 18/12 86).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg skal på nuværende tidspunkt gøre nogle bemærkninger angående det forslag, der er fremsat af Fremskridtspartiet.

Partiet opfordrer jo i forslaget regeringen til at fremsætte et forslag til ændring af zone-loven. Formålet skal være, at mulighederne for at starte ny virksomhed i landzonen lettes. Jeg vil begynde med at kommentere de bemærkninger til forslaget, som Fremskridtspartiet anfører til sidst. Der gør man opmærksom på, at beslutningsforslaget er i nøje overensstemmelse med de udtalelser, der faldt på konferencen om landsbyer den 23. oktober 1986. Ja, det er korrekt. På landsbykonferencen blev der fra flere sider givet udtryk for et ønske om at lette erhvervsetableringen i landzonen. Bl.a. udtalte jeg, at jeg i